

nobenega Slovenca ali pa vsaj poznavalca naših šolsko-pravnih razmer.

Iz Beograda je prišel na našo vlado ukaz, da se mora zakon izvesti, in sicer računši šele od 1. decembra nadalje in ne od 1. septembra, kakor se je to prvotno tolmačilo.

Nejasnost so pa še sledeče: Od katerega roka nadalje naj se šteje poviške in kateri učitelji so smatrani za stalne?

Po srbskem zakonu so smatrani za stalne vsi učitelji, ki so dovršili zrelostni izpit in imajo kako stalno mesto. Začasne učitelje pa smatra one, ki so brez zrelostnega izpita, a imajo zato drugi študij, popolne srednje šole, filozofsko fakulteto i. dr., in oni učitelji, ki so imenovani na kako izpraznjeno stalno mesto pred natečajem, dokler ni bilo mesto še stalno zasedeno.

Po naši naredbi se smatra za stalnega učitelja vsakega po usposobljenostnem izpitu.

To diferenco je treba uravnati, ker sicer bi pri nas prejemale mnogo učiteljev 1600 dinarjev namesto 2400 dinarjev plače, dasi imajo usposobljenostni izpit, a še nimajo stalnega mesta.

Popolnoma prezrte so s tem zakonom tudi učiteljice ženskih ročnih del, za gošpodinjstvo in enake, ki jim je deželna vlada za Slovenijo že uredila materialno-pravno vprašanje, a ga novi zakon iz Beograda popolnoma prezre.

Enako je s strokovnimi učitelji, ki jim je tukaj dež. vlada uredila njihovo posebno stališče, a za novi zakon tudi izpušča in jih popolnoma prezre.

Težavna točka je vprašanje prostega stanovanja in kuriva, ki ga določa novi zakon učiteljstvu. Vprašanje je, kdo bo nosil stroške, kdo preskrbel in plačal?

Srbski zakon določa, da preskrbi ali pa nosi stroške za stanovanje in kurivo občina, in določa zakon tudi poseben tarif, po katerem se odmera ravna. Vendar je se sporno vprašanje, če odredbe dotičnega zakona za naše kraje tudi veljajo, ali so v veljavi samo za Srbijo. Sporno je torej še, kuo ima nositi stroške.

G. vladni svetnik dr. Skaberne je izrazil v tem oziru svoje osebno mnenje, da učiteljstvo, če reflektira in se bori za popolno izenačenje z ostalimi državnimi uradnistvom, ne sme potem reflektirati na posebne privilegije pred ostalimi državnimi uradnistvom, da bi imelo poleg aktivitetnih dokladov še prosto stanovanje in kurivo.

V tem smislu je bila zamišljena tudi naredba deželne vlade za Slovenijo od 5. maja, da se odtrže polovico aktivitetne doklade za stanovanje, ker so enaki predpisi splošno v veljavi za državno uradnistvo. Vendar se ta naredba ni izvajala.

Po ukazu ministrstva se imajo plače izvesti v dinarjih, preračunano po uradnem bančn. kurzu. To je tudi slaba stran, ker krona nima nikake vnanje vrednosti. Vprašanje je pa tudi se, če bo aktivitetna doklada vsteta pri preračunavanju, ali bo le pristeta v sedanji višini k ostalemu znesku?

Tudi vprašanje vpokojencev je neupoštevano pri novem zakonu in vlada nejasnost za izvršitev te zadeve.

Tov. Jelenc je pojasnil položaj in korake, ki jih je Zaveza za napravila za uvrstitev v splošno pragmatiko državnega uradništva. Opisal je tudi borbo, ki jo je imelo ostalo drž. uradništvo v Beogradu, da je doseglo sedanje poviške. Zaveza se je tudi obrnila v učiteljskem vprašanju na organizacijo državnega uradništva, katere funkcije so se iztekli za to, da bodo podpirali naše težnje in jih upostevali pri vsaki svoji zahtevi, da bo vsieto tudi učiteljstvo. Učiteljstvo bo moralo stopiti v stik z ostalimi drž. uradnistvom in se skupno organizirati.

Postavil se je na stališče:

Naj se zakon izvede, a od 1. septembra nadalje, kakor je to v smislu zakona samega. Urediti se mora stanje tudi učiteljicam ženskih ročnih del in enakovrstnim.

Uredi naj se razmerje strokovnemu učiteljstvu.

Izvede naj se zakon tudi z ozirom na stanovanje in kurivo, kar prevzame glede izdatkov država nase.

Dr. Skaberne je predlagal, da naj se učiteljstvo izreče za izvedbo zakona in naj se vse, kar je nejasno in ni v skladu z našimi dosedanjimi razmerami in pravicami, ki jih učiteljstvo že ima, uveljavlji naredbenim potom na podlagi posebnih dokladov. To naredbo misli predlagati v Beogradu in naj bi obsegala sledeče točke:

1. Člen 30. b srbskega zakona glede učiteljev-vojakov — vstetja službene dobe za napredovanje in glede usposob. izpita — naj velja tudi za Slovenijo.

2. Službena doba in definitivnost naj se šteje od 11. izpita naprej.

3. Strokovno učitelj. prejemaj dokler se to zakonito ne uredi, posebno doklado, ki naj se šteje tudi v pokojnino.

4. Uredi se razmerje učiteljicam ženskih ročnih del in enakim po dosežanem razmerju.

Vprašanje aktivitetnih dokladov in funkcijskih dokladov se uredi v lastnem delokrogu.

Ker pa zakona ni mogoče tehnično izvesti takoj, bi dež. vlada izplačala na račun poviškov predujem.

Tov. Gangl je predlagal, naj bi se kot prvo točko v naredbo stavilo, da se poviški računajo od 1. sept. naprej in naj organizacija zastavi ves svoj vpliv v sporazumu z ostalimi org. v drž., da se ukaz ministrstva za prosveto razveljavi in se celokupna vlada izreče za poviške od 1. sept. naprej.

Tudi naj zastavi organizacija ves svoj vpliv, da vlada sprejme določbe glede stanovanja in kuriva za svojo obveznost.

Takoj naj se prične vse delo, da se naše zahteve glede uvrstitve v splošno državniško pragmatiko izvedejo.

Po prihodu vlad. sv. dr. Skaberne iz Beograda bomo podali poročilo, kakšno stališče je zavzela centralna vlada v teh zadevah in kako stališče za izvedbo bo na podlagi deriktiv in informacij zavzela tukajšnja vlada.

Okrajna učiteljska društva nujno pozivamo, naj tudi ona zavzamejo svoje stališče in naj izrazijo svoje mnenje — dokler je še čas.

Predsednik Zaveze, tov. L. Jelenc, je v ponedeljek ponoci odpotoval v Beograd, da osebno posreduje na vseh metodnih mestih za pravico in nujno ureditev nasega materialnega vprašanja. Spotoma se je ustavil v Zagrebu, da si zagotovi tam moralno pomoč hrvatskega učiteljstva. O uspehih tega enotnega nastopa poročamo prihodnjic.

JANKO PIRC:

Ne pozabimo „Družbe sv. Cirila in Metoda“!

Z novim šolskim letom imamo zopet pred seboj kopo nežnih src, katere bo treba vzgajati v narodno zavedne domoljube. Zlasti v nekatere šole je pa vstopilo letos mnogo dece, katero je pogosto kruto sovrasstvo in pohlep po naši lepi zemlji z njihove rodne grude. In že pri pogledu na te malčke se spomnimo neke, da so in bi imeli v svojem rojstnem kraju dovolj prilike izobraževati se, spomnimo se pa tudi one družbe, ki je že dolgo dobo delovala na spornih mejah v prubno nasega naroda. Komar je pri srcu naša mladina in se je zanimal za njeno izobrazbo, se bo dobro spomnil, kaj je storila Družba sv. Cirila in Metoda s svojimi šolami tam, kjer je pretila pohlepna tujčeva roka, da nam iztrga iz naročja našo mladino.

In ta družba ima danes vršiti to vzvišeno nalogo še v veliko večji meri. Vsak pa ve, da potrebuje zato ogromnih sredstev.

Ali bi ji ne mogli pomagati?

Ali bi ne mogli navajati naše mladine, da spoznava in občuduje železno energijo te družbe, katere nam je reševala iz povodnji nemške in italijanske pohlepnosti našo zemljo, našo dečo, našo bodočnost? Ali ne bo rodila ta hvaležnost misli, da je potreba to kulturno ognjišče podpirati z vsemi silami?

Kaj bi ne moglo voditi učiteljstvo zbirk v prid Družbi sv. Cirila in Metoda?

Po priliki znamk. Silno veselje imajo otroci s tem zlasti danes, ko kroži toliko raznih vrst znamk, bodisi naših kot tujih. Spretno besedo doseže učitelj lahko vsaj lep uspeh. Tako sem po priliki samo zadnje tri tedne pred sklepom zbral za »Družbo« čez 1300 komadov najrazličnejših vrst, mnogo celo jako redkih. In s kako vneto so otroci zbirali! Kako so se jim iskriale oči, ko so donasili znamke: »Za Družbo!« Kakšen ponos jih je navdal, ko so izvedeli nazadnje rezultat! Da začnemo z zbiranjem že sedaj in v si, pokazemo ob sklepu leta lahko sijajne uspehe! Eden zbere več, drugi manj, kakor so pač razmere, a smoter imamo vendar vsi skupen.

Redkeje se dobi štanijski papir, a kjer je mogoče, naj bi zbirali i tega.

Rabite v šoli »Ciril-Methodove« svinčnike!

Tako bomo vzgajali dečo v ljubezni in hvaležnosti do one družbe, ki ni in ne bo pozabila onih naših dragih, katere oklepa tujčeva zatiranje; vzgojili bomo rodove, ki bodo še iskreneje vzljubili to našo lepo zemljo, in bodo nosili v sebi ter znali vcepjati tudi drugim čut dolžnosti, kadar jih zvež domovina.

Šolsko vprašanje v Prekmurju.

(Iz posvetovanja na drugem sosvetu.)

Ogrska vlada in Prekmurje.

Civilni komisar poroča: Ogrska vlada je na tem polju najbolj zanemarjala svoje delo, sicer pa ji moramo biti za to delo hvaležni, kajti ko bi ona poprej začela tako sistematično gojiti ma arscino, kakor se je to zgodilo v zadnjem času z ustanovitvijo večjega števila šolskih vrtcev s popolnoma mažarskimi učiteljicami, danes ta posvet ne bi imel prilike, se posvetovati o šolstvu v Prekmurju, kajti Prekmurje bi bilo med tem postalo že popolnoma mažaronska pokrajina.

Višji šolski svet in Prekmurje.

Višji šolski svet je potrdil stavljeni predlog, naj se ustanovi za Prekmurje okrožni šolski svet in naj se pokličejo v ta sosvet najboljše moči, ki bodo imele nalogo, urediti vse šolske razmere (šolskih oseb, šolskih poslopj, plače, kateri jezik naj se poučuje itd.) Prekmurja. Nato je bil izvoljen sosvet za ureditev šol, kateremu prpadajo civilni komisariji za Prekmurje, od deželne vlade imenovani šolski nadzornik za Prekmurje, dr. Pavel(?) in 14 drugih članov, večinoma duhovnikov, učiteljev in domačinov iz Prekmurja.

Stajne šolstva.

Nadučitelj Cvetko iz Vučje vasi, ki je imel od vsigeja šolskega sveta nalogo, da pregleda v Prekmurju vse šole in prouči vse šolske razmere, poroča:

V Prekmurju sta bili dozdale dve meščanski šoli in 89 ljudskih šol. Srednje šole ali učiteljska do sedaj v Prekmurju ni bilo; inteligenčni naraščaj se je moral torej izobraževati v tujini. Ljudske šole so konfesionalne, to je katoliške in evangelijske, nadalje državne vaške, ena mestna ljudska šola v Soboti in ena židovska v Dolnji Lendavi. Vse te šole imajo skupaj 177 razredov, obiskuje jih pa približno 13.740 otrok. Šolska poslopja so večinoma lepe, moderne zgradbe, najti pa je tudi nekaj šol, ki sličejo skoraj hlevu. Vse starejše šole so od zunaj in od znotraj nujno potrebne popravila. Dve državni šoli sta ostali med vojno nedozidani. Nekatero šole oziroma razredi so bili najeti v zasebnih poslopjih. Ker je letošnjega leta potekla najemna doba, je lastnik hiše vrge šolo kratkotalo ven in se naselil notri sam; take šole so sedaj takorekoč na cesti.

Šolski vrtci, katerih je mažarska vlada ustanovila 15, so večinoma zanemarjeni; samo en šolski vrtec ima lepo drevesnico, in sicer v Kúpsincih. Pač pa imajo mnogi šolniki lepe sadovnike. Umno čebelarstvo se je pri šolah gojilo vse premo. Vzorna čebelarja sta Benkovič v Dokležovju in Titan v Kúpsincih.

Učni jezik.

Učni jezik v šolah, kjer prebivajo Slovenci, bodi slovenski, ozirati se je treba na prekmursko narečje.

Učiteljstvo.

Učitelji mažarske narodnosti, ki ne znajo nič slovenski (to je niti tukajšnjega narečja), so za bodočnost na šolah v Prekmurju neporabni in naj jih torej višji šolski svet odslovi. Vsi v Prekmurju rojeni oziroma vzgojeni učitelji in oni druge narodnosti, ki so večji jezika prebivalstva, pa naj se pridrže v službi na dosedanem mestu ali se pa po potrebi premestijo.

Odslovilo se bo najmanj 70 učiteljev-Ogrov, izpraznjenih mest pa pride v poštev okoli 100; učitelji iz Slovenije, zlasti »Prieki«, naj bi se nemudoma pobrigali za eno ali drugo mesto v Prekmurju.

Gospodarske udobnosti.

Ker je skoraj pri vsaki šoli gospodarsko pslopje, hlev za govego in svinjak, nadalje obsežen vrt in večji ali manjši kos zemljišča (od 1 do 50 orakov), zato bi poleg dnevnice živeli tukaj v prav ugodnem socialnem položju. Tudi ljudstvo je v obče dobrosrčno, prijazno in počteno.

Novo šole.

V Murski Soboti se ustanovi še to jesen gimnazij in meščanska šola s slovenskim učnim jezikom. Šolsko leto in pouk na ljudskih šolah se prične 1. novembra, ako ne bo posebnih ovir.

Pouk.

Pouk na ljudskih šolah se je v vojnem času zelo zanemaril. Nahajajo se tudi šole, na katerih zadnja štiri leta sploh ni bilo nikakega pouka. O načinu prevzetja ljudskih (katoliških, evangelijskih,

občinskih in državnih) šol, nadalje glede prevzetja učiteljstva bo treba temeljitega preudarka, preden se ukrene kaj definitivnega. Ker pa se je itak že ustanovil okrožni šol. svet za Prekmurje, bo pac njegova najvažnejša naloga, da se poglubi v ta vprašanja in stavi višjemu šolskemu svetu konkretne predloge. Ker je poročevalec itak član tega sosveta in ker je temeljito preučil težke razmere v Prekmurju, bo imel se pruočnosti, nasvetovati, kar bo potrebno.

Debata.

K tej točki se je oglasilo več govornikov in videlo se je, da vlada za soistvo med Prekmurci splošno zanimanje. Večina govornikov je posebno zantevala, da se poleg književne slovenščine vedno jemlje ozir tudi na prekmursko narečje in da se naj pridržijo tudi nekatere v prekmurskem narečju pisane knjige.

Zaradi meščanske šole, kmetijske šole in gimnazije se ni posebno razpravljalo, ampak prepustilo se je to delo okrožnemu šolskemu svetu za Prekmurje.

J. J.:

Meščanska šola v Franciji.

(École primaire supérieure.)

V času bivanja v Franciji sem imel priložnost proučiti francosko soistvo. Nočem priobčiti nekaj članok, ki naj seznanijo učiteljstvo in slovensko javnost o soistvu države, ki stoji gotovo na najvišji stopnji kulture in civilizacije, kar je posebno pokazala v sedanji svetovni vojni. Ker dobi Slovenija v tekočem soiskem letu večje število meščanskih šol in ker je ravno ta panoga šolskega vprašanja pri nas najakutnejša, se nočem baviti v današnjem članku izključno s francosko meščansko šolo in dati citatelem kolikor mogoče jasno sliko o njem organizaciji, njegovem delu in njenem smotru.

Prvotni smoter meščanskih šol je izpopolniti in perfekcionirati vzgojo pridobljeno v ljudskih, osnovnih šolah. Zahteve praktičnega življenja so uvedle v te šole transformacijo obstoječo v osnovanju strokovnih meščanskih šol (écoles primaires supérieures professionnelles) ali pa posebnim praktičnim tečajev v ostalih meščanskih šolah.

Namen meščanskih strokovnih šol je dati učencem strokovno izobrazbo in jih pripravljati direktno za njihov bodoči poklic v trgovini ali pa industriji. Takih šol je v Franciji, posebno za mosko dečo, mnogo; zavisijo največ od mestnih uprav in od ministerstva trgovine. Tudi za deklice se ustanavljajo meščanske strokovne šole. (Ime teh šol je: Praktične šole za trgovino in obrt — Ecoles pratiques de commerce et d'industrie.)

Meščanske šole v obče se drže torej smotra, ki sem ga omenil zgoraj in pa onega meščanskih strokovnih šol. One vsebujejo različne sekcije: splošno, poljedelsko, trgovsko, obrtno in gospodinjstvo v dekliških šolah.

Dela se na tem, da se v vsaki šoli osnuje kar največ sekcij, da bi se s tem zagotovil učencem vstop v poklic po njihovem okusu in njihovih zmognostih.

Francoska ima mnogo meščanskih šol; v vsakem okraju (département) jih je najmanj šest. Pouk v njih je brezplačen in ravno v tem se one najbolj razlikujejo od višjih — srednjih šol. V nje sprejemajo učenci od 12 do 18 let. Učenci, ki žele vstopiti v meščansko šolo, morajo dovršiti najmanj 12 to leto in imeti izpričevalo, da so položili izpit ljudskošolskih naukov z dobrim uspehom. V Parizu in v večjih mestih Francoske, kjer je velik naval učencev za meščanske šole, se zahteva vzprejemni izpit.

V provinciji, kjer so učenci večinoma kmetijskih rodov, so meščanske šole internati; ni pa tega v velikih mestih in v čisto industrijskih krajih. Država pomaga plačevati stroške internatu nadarjeni mladini revnejših slojev — po posebnem izpitu — s celimi in polovičnimi državnimi ustanovami.

Meščanske šole imajo tri letnike, mnoge tudi četrti letnik, ki je pripravljalm razred za vstop v učiteljska in za »Brevet Supérieurs« — izpit, ki ga pri nas nimamo in ki bi ga vstrelili v red mature na naših učiteljskih. Vendar je ta izpit manj vreden nego matura na naših učiteljskih — pred vojno! Absolvente teh »Brevets Supérieurs« se lahko namesti kot pomožne učitelje na ljudskih šolah — pa tudi kot definitivne — v slučaju potrebe.

Meščanske šole se končajo z dovršenim tretjim letnikom z izpričevalom izpita meščansko-šolskih študij. To izpričevalo dobe učenci z ozirom na sekcijo v katero so bili vpisani (francosko se zove to izpričevalo: Brevet d'études primaires supérieures). To je matura meščanskih šol. Z njo prično učenci lahko svoj poklic: v trgovini, na železnici, na pošti itd. in se

morejo vpisati v višjo obrtno šolo (École d'arts et métiers). — Učni načrt meščanskih sol je sledeci: literarni del — pravopis, slovnica, francoska literatura; zgodovina Francije in svetovna zgodovina; zemljepis vsega sveta; državno upravnostvo — vsaki se udeleži temu nekaj o pravi; predavanja o morali, o čemer predava vedno ravnatelj šole; živi jeziki: po eden živ jezik poleg francoskega, ki je obilgaten v vseh sekcijah izvzemši v gospodinjstvem tečaju dekliških sol. V večini meščanskih sol s posebnimi tečaji učenci lahko sami izberejo tuji jezik, ki se ga zele učiti. Največ se učijo angleščina, potem španščina, nemščina in italijanscina.

Matematika: geometrija, algebra; fizika, kemija, botanika, živalstvo, geologija, higijena.

Prostoročno risanje po naravi in po predlogi. V dekliških solah se ozira pri risanju na praktičnost za ženske.

Ročna dela: za dečke izdelovanje predmetov iz lesa v obce; za deklice: šivanje, klekanje, vezenje itd. za učenke gospodinjstvega tečaja tudi kuhanje in pouk v gospodinjstvu. Petje: po notah.

Trgovski tečaj meščanske šole. Učenci tega tečaja morajo prisostvovati vsem predavanjem za splošno izobrazbo. Izbera si sami lahko le živi jezik, ki je v delu francoske najkoristnejši. Za nje so posebni tečaji o knjigovodstvu, o trgovskih vprašanjih v obce, za stenografijo in strojepisje. V industrijskem tečaju so predavanja o industrijskem risanju in o industrijski vedi v obce. V poljedelskih tečajih se uče gojenci teoretično in praktično poljedelstva. Meščanske, čisto strokovne šole se ozirajo mnogo bolj na strokovno nego na splošno izobrazbo učencev. Naj še pripomnim, da se teoretično poučuje v učniških meščanskih solah domača ekonomija, a praktično v gospodinjstvih tečajih. V četrtem letu se priklopi učnemu načrtu pouk o negovanju novorojenčkov.

V deških in dekliških meščanskih solah sta dve uri telovadbe na teden. Učiteljsko osebje meščanskih sol: ravnatelj so izbrani iz učiteljstva meščanskih sol, profesorjev in ekonomov učiteljskih. — Učitelji so sledeci: pravi učitelji mešč. sol, pomožni učitelji (professeurs adjoints) in deligrani ljudskošolski učitelji (instituteurs délégués).

Pravi učitelji so oni, ki imajo izpit za meščanske šole (izpit književnosti ali pa znanosti). Učitelji književnosti poučujejo na manj razvitih (s tremi letniki in v provinciji) meščanskih solah tudi žive jezike. Učitelji znanosti poučujejo tudi risanje. Učiteljski kandidati za učiteljska in za učiteljska in za meščanske šole se pripravljajo na višjem učilišču. (École normale supérieure) v St. Cloud za moške in v Fontenay-Roses za ženske.

Pomožni učitelji so oni, ki imajo posebne izpite iz ročnih del, gospodinjstva, poljedelstva itd. Pomožni učitelji so nastavljeni definitivno; njihova plača je za 500 fr manjša od pravih učiteljev istega plačilnega razreda.

Za učitelje deligrane (dodeljene) na meščanske šole se nastavljajo: sposobnejši ljudskošolski učitelji, ki so napravili še četrto letnik učiteljskega; (za ljudskošolske učitelje so drugače učiteljska samo s tremi letniki. Sicer bom pa prihodnje govoril o organizaciji učiteljskih na francoskem) dalje oni, ki imajo izpite iz pojedinih predmetov na kaki fakulteti.

Posebna vrsta je za učitelje živih jezikov, ki so položili izpit iz njih pri posebni, v to svrhu sestavljeni komisiji, ali pa na vseučilišču. Oni postanejo pravi-definitivni učitelji jezikov na meščanskih solah in uživajo iste ugodnosti kakor njihovi kolegi-učitelji književnosti in znanosti. Trgovskim in industrijskim tečajem so dodeljeni pomožni učitelji s potrebnimi izpiti. Isto velja za čisto strokovne meščanske šole.

Meščanske šole imajo na francoskem velik ugled in veliko bodočnost zaradi tega, ker je po končani vojni tudi Franciji nujno potrebna inteligenca; drugič, zaradi predragih in dolgih študij v srednjih solah in tretjič, ker starši žele, da pridejo njihovi otroci čimprej do kruha.

Isti razlogi so napolnili gotovo tudi naše šolske oblasti, da so pomnožile v Sloveniji število prepotrebnih meščanskih sol. Zgrajene na jakim temeljih, naj odgovarjajo vsem modernim potrebam! Iz njih naj dobi naša ujedinjena, velika jugoslovanska domovina v bližnji bodočnosti zdravo in najboljše vzgojeno mladino, ki nam je tako zelo potrebna!

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer. Z ozirom na poziv v 38. št. Uč.

Tovariša vabim tem potom vse člane; da temeljito proučite načrt zakona o narodnih solah za kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev, ter pošljete izpreminjvalne predloge tovarišu Aleksandru Koprivcu, šolskemu voditelju na Ščavnici, pošta Radgona, kateri bo iste zbiral ter o njih referiral na društvenem zborovanju, ki bo sredi meseca novembra. Obenem prosim, da vsak navede tudi kraj, kjer bi naj zborovali! — Karel Mavrič, t. č. podpredsednik.

+ Društvo učiteljev in šolskih prijateljev ljubljanske okolice ima svoj redni občni zbor dne 29. 12. 1919 ob 10. uri dopoldne v sobi „Hranilnice“ v Učiteljski tiskarni. Na dnevnem redu so običajna poročila in volitve in pa predavanje: O našem položaju. Na to zborovanje uljudno vabim člane. Prosim tudi, da mi pošlje zaostalo članarino, kdor je še ni. Ob pol 10. je ravno tam o d b o r o v a seja. Na zdar! Janko Žirovnik.

Iz Jugoslavije.

— Predsednik „Zaveze“ tov. Luka Jelenc se je odpeljal v Zagreb in Beograd, da posreduje vzajemno z drugimi organizacijami pri ministrstvu o učiteljskem gmotnem vprašanju in o izvedbi novega zakona glede ureditve učiteljskih prejemkov.

— Demisijo je podal dosedanji predsednik višjega šolskega sveta prof. Fran Vadnjak.

— Okrajnim učit. društvom! Javljamo vsem okrajnim učit. društvom, da na vse mnogobrojne vloge in resolucije, ki jih je vpsalala „Zaveza“ bodisi sama, ali od okr. društev v teku zadnjega poslovnega leta, do danes še ni prejela od viš. šol. sveta nobene rešitve. Tozadevna krivda pade na predsedstvo viš. šolskega sveta. — Nasprotno smo pa na vlogo „Zaveze“ na kr. ministrstvo v Beogradu v zadevi skrčenja učiteljske izobrazbe na tri leta prejeli že tekom 10 dni ugodno rešitev, ki razveljavlja omenjeno naredbo za Slovenijo. — Omalovaževati se ne damo, toliko za sedaj!

— Tovariši in tovarišice! Časi so resni in nahajamo se v odločilni fazi glede ureditve našega gmotnega in pravnega vprašanja. Organizacija pa potrebuje gmotnih sredstev, da lahko brani in zastopa naše koristi. Brez sredstev bomo ostali doma in bodo drugi z nami gospodarili tako, kakor se bo njim ljubilo. Dosegli tudi ne bomo ničesar! Zganite se torej in prispevajte za rezervni sklad „Zaveze“, ker najhujše nas še čaka, ko se bo treba boriti za uvrstitev v splošno službeno pragmatiko drž. uradnikov! Kdor še ni prispeval za „rezervni sklad“ naj to po pošti čimprej stori! Okrajna društva pozivamo, da tudi ona določijo svoje poverjenike, ki bodo zbirali prispevke za „rezervni sklad“.

— Okrajna učiteljska društva še sedaj niso poslala izpreminjvalnih predlogov za nov šolski zakon. Opozarjamo jih tem potom na sklep delegacije. Izvoljeni odsek je moral preložiti svoje delo za mesec dni in to samo zaradi tega, ker okrajna društva povečini niso napravila svoje dolžnosti. Apeliramo na predsednike in tajnike, da sodelujejo pri prenosni zakona in je popolnoma napačno stališče, da se zanašajo okrajna društva le na centralo. Pošljite torej izpreminjvalne predloge nemudoma ali pa skličite takoj zborovanja, če jih še niste!

— Odgovor ministrstva prosvete iz Beograda „Zavezi“. Na protest organiziranega slovenskega učiteljstva proti skrčenju učiteljske izobrazbe na tri letnike učiteljskega je ministrstvo prosvete odgovorilo „Zavezi“, da ukinja veljavnost imenovane naredbe za Slovenijo. „Zaveza“ je vložila ta protest takoj, ko je izšla imenovana naredba — direktno v Beograd in je to poročilo zaradi tiskarske stavke zakasnelo.

— V našem uredništvu in pri strokovnem tajništvu se je oglašil predsednik „Dalmatinskega učiteljskega Saveza“ in urednik „Pokreta“, tovariš Ivo Radovanovič iz Splita. Vršila se je na to seja s predsedstvom „Zaveze“, pri kateri je bilo ugotovljeno, da je mnenje slovenskega in dalmatinskega učiteljstva v načelnih vprašanjih glede bodoče Unije vsega jugoslovanskega učiteljstva popolnoma enako. Popolno soglasje se je tudi konstatiralo glede stališča, ki ga naj zavzamemo k načrtu novega šolskega zakona. Vršili so se pogovori o kongresu ob ustanovitvi Unije jugoslovanskega učiteljstva. Prevladovalo je mnenje, da naj se vrši kongres v velikih počitnicah v Beogradu, a pred kongresom se ima vršiti še ena skupna seja v Zagrebu. Določila se je nadaljna taktika skupnega postopanja.

— Minister prosvete g. Pavle Marinković in zastopniki jugoslovanskega učiteljstva. „Zaveza“ je izrazila svoje ogorčenje in protest napram postopanju mini-

stra prosvete Pavle Marinkoviča ob priliki poseta deputacije glavnega odbora srbskega „Udruženja“, ki je v informativne svrhe posetilo ministra prosvete zaradi gmotnega vprašanja učiteljstva — kot pooblaščenec vseh jugoslovanskih učiteljskih organizacij. Podrobno poročilo prinesemo prihodnjic.

— Poročilo o seji za ustanovitev „Udruženja vsega jugoslovanskega učiteljstva“ v Beogradu prinesemo prihodnjic. Slovensko učiteljstvo je na seji zastopal strokovni tajnik „Zaveze“, tovariš Rudolf Dostal. Izdelal se je načrt pravil in izvršile druge predpriprave za „Zavezo“ ter govorilo o ureditvi in izenačenju notranjih razmer učiteljskih organizacij v kraljevini ter o skupnem nastopu.

— Poročil se je tov. Fran Erjavec z gdč. Danico Zupanovo, knjigovodkinjo „Učiteljske tiskarne“. Bilo srečno!

— Gospodarsko društvo „Samopomoč“ in Ljubljansko učiteljsko društvo. Pojasnilo članom: Ker prejemam dan na dan razne prijave za gospodarsko društvo „Samopomoč“ in je iz teh prijav razvidno, da nekateri tovariši niso tozadevno na jasnem, objavljam to-le: Z gospodarskim društvom „Samopomoč“ nimam nikakih stikov in tudi ne sprejemam nikakih prišpevkov za to društvo. Tudi ne prijavljam nikakih članov društvu „Samopomoč“, ker je to stvar vsakega posameznika. Pravila „Samopomoči“ zahtevajo, da mora biti vsak zadrudnik prijavljen potom svoje stanovske organizacije „Društvu državnih nameščencev“. Imenik članov sem omenjenemu društvu vpsal dne 4. novembra t. l. in sem tudi plačal iz društvene blagajne za vsakega člana K 2.20. Ta znesek naj blagovolijo poverjeniki na raznih solah pobrati in mi ga ob priliki izročiti. Po sklepu „Zaveze“ so pa člani učiteljskih društev le oni, ki plačajo letnino K 48.—, bodisi potem že, da jo plačajo meseca januarja ali pa pozneje. Kdor je torej plačal letnino pri kakem okrajnem učiteljskem društvu, pa se je nato preselil v Ljubljano, je član ljubljanskega učiteljskega društva, ako se je odboru prijavil. Olajšave glede članarine je dovolilo vodstvo Zaveze samo učiteljsko-zadevnikom; drugih olajšav pa ni. V preteklih tednih pa je bilo prijavljenih ljublj. uč. društvu več novih članov, ki so plačali znesek K 8.—. Ta znesek sem jim vknjižil na račun letnine 1919 in jih prosim, da mi ostanek K 40.— še nakažejo, nakar jih društvo sprejme kot člane. „Zaveza“ pa nima več na razpolago vseh letošnjih števil naših strokovnih listov, da bi jih mogla poslati na novo sprejetim članom; morali jih bodo pač utrpeli. Za poslovno leto 1920 priložim „Uč. Tovarišu“ položnice prihodnji mesec. Pri tem opozarjam tovariše, naj ne plačujejo letnine n. pr. „Uč. tiskarni“, ker se s tem lahko zanesejo v naše blagajniške knjige nepotrebne napake, ki le ovirajo redno poslovanje. Tovariše iz zasedenega ozemlja, ki bivajo v Ljubljani in so se društvu priglasili, sem tudi prijavil „Društvu državnih nameščencev“.

Repovš, blagajnik.

— „Šolski list“ izide skoro. Srednja stopnja je že dotiskana in se bo pričela te dni razpošiljati. Višja stopnja in nižja je tudi že v delu in se bo delo pospešilo, ker je nekoliko zastalo zaradi tiskarske stavke. Tovariši naj se pravočasno oglašijo z naročili, ker se bo tiskalo le toliko izvodov, kolikor jih bo naročili. Vsebinska je povsem sedanjemu preobratu prirojena in greši vsakdo proti patriočni vzgoji, kdor še sedaj poučuje na podlagi knjig, ki so prožete z avstrijskim duhom, ko ima res narodno patriočno čtivo v „Šolskem listu“ na razpolago. Opozarjamo na sklep delegatov slovenskega učiteljstva.

— Umrla je v Ljubljani gospa Franja Račič, žena vpk. tov. Alojzija Račiča in mati tov. Božo Račiča iz Adlešič. — Naše sožalje!

— Društvo „jubilejska samopomoč“ naznanja, da so 26. oktobra 1919 vročene položnice veljale za 59. in 60. smrtni slučaj; umrla sta člana Fran Pečar 24. 8. in Simen Meglič 16. 10. 1919.

— Daj nam danes naš vsakdanji kruh. (Razmišljanje z dežele.) A. M. Usoda me je zanesla preko demarkacijske črte v Slovenijo. Odkrito rečeno, bil sem presečen v marsičem, ko sem se ozrl po naši domovini in marsikateri utiski so se mi začrtali neizbrisno v srce. Mnogo grenkega razočaranja je padlo v kupo navdušenosti in idealov, ki sem jo srečno prinesel preko žičnih ovir. Toda človeško življenje je že tako, da se menjujejo sočinski z deževnimi dnevi, da treba v prekipevačo čašo navdušenja mnogo hladne vode. Toda k stvari: Jugoslavija je izpoznala velik pomen učiteljstva, dvignila ga je in mu omogočila dostojno eksistenco po leih bojev in razočaranj. Uresničile so se težnje po dvigljenju v socialnem oziru. Učitelj je uradnik in to je za naše nasprotnike hud udarec. Učiteljstvo se odteza s

tem vplivu strank, ni več igrača v rokah vsakokratnih mogočnjakov po vaseh. To je vse prav lepo, toda od denarja se ne da živeti, tovariši in tovarišice! Nekam čudno se sliši vse to. Pa je vendar le resnično! Orijenčanski kralj, kateremu je Timurlenk pošiljal v ječo dnevno skledico zlata, je kmalu umrl — lakote. Isto bo z nami. Denar nima nikake vrednosti več. Kakorhitro zašume v časopisnih kolonah o kakem zboljšanju gmotnega položaja, takoj se oglasi odmev: neprimerno zvišanje cen; češ plačaj, saj imaš denar! Tako ne pridemo nikamor. Kriza se pojstruje, namesto da bi se blažila. Kamorkoli se ozreš po Jugoslaviji, povsod imaš isto sliko, isti položaj. Toda tudi listi imajo tu svoj delež, da je občinstvo napačno informirano o nas in naših razmerah. Berite le kratko notico v 6. št. „Novic“ 5. 11. t. l. pod naslovom „Regulacija uradniških plač“, pa imate živ dokaz zavajanja ljudstva z napačnimi poročili, ki so objektivno naravnost lažnjiva za vsakogar, ki pozna načrt regulacije. Kaj pa pravzaprav hočemo? Danes ne dobi pošten uradnik, dostojen kralj, služabnik države SHS hrane, obleke, ne obuvala. Hrana je izgnila ali pa je strašno draga, o oblekah pa ne govorim, ker je to luksuz za nas. Hočemo-li križem rok zreti v to? Vse se organizira. Vse deluje v gospodarsko povzdigo, kaj pa mi? V 26. št. „Narodne Prosvete“ učiteljskega glasila iz Beograda, čitam v govoru Mihajla Avramoviča na zborovanju belgrajskega učiteljstva, da se snuje tam „Učiteljska potrošačka zadruga“ s pomočjo „Nabavljake zadruga“ v Beogradu. In mi? Goriški tovariši so bili neposredno pred polomom Avstrije na tem, da dobe svojo gospodarsko zadrugo, ki bi razširila svoje delovanje tudi po vojni. Razmišljamo nekoliko, ali bi se ne dalo kaj ukreniti, da bi si gospodarsko pomagali v teh negotovih časih. Moje vrstice imajo namen otvoriti razpravo o tem! Snuje se uradniška „Samopomoč“, pazimo, da ne zamudimo prilik in ne pričapljamo šele h koncu, ko se nimamo več kam pridružiti! Kaj pa ideja konsumov sploh? Tudi tu leži neobdelano in za nas največkrat neznano polje.

— K notici „Daj nam danes naš vsakdanji kruh“. V Ljubljani se je osnoval uradniški konsum pod imenom „Samopomoč“. Ljubljansko učiteljstvo je deloma — z osebno prijavo in pristopnino — pristopilo kot član konsuma in se na ta način pridružilo tej gospodarski akciji državnega uradništva. Že od drugega državnega uradništva se je izrazila želja, da bi se „Samopomoč“ razširila po vsej Sloveniji, oziroma, da bi v posameznih krajih osnovala svoje filijale. Na okrajnih učiteljskih društvih je tedaj leželo, da se učiteljstvo v posameznih krajih pridruži ostalemu državnemu uradništvu in skupno z njim zaprosi centralo za osnovanje podružnice ter s pomočjo učit. dr. in splošnega državnega uradniškega društva vodi vse priprave za osnovanje podružnice. Takoj pa moramo pripomniti, da je smatrati to akcijo za popolnoma samostojno akcijo, ki ima s strokovno organizacijo le toliko skupnosti, da dà ta inicijativo za osnovanje takega gospodarskega društva. Na podlagi obstoječih strokovnih organizacij se da lažje konstatirati, kolik bi bil interes med člani za tako gospodarsko društvo, da se mu da podlago. Popolnoma napačno je pa stališče, da se čaka in zanaša na centralo naše strokovne organizacije, „Zavezo“ in se pričakuje od nje, da bo povzročila ustanovitev take podružnice. To že ne odgovarja principu delitve dela, kaže nesamostojnost in tudi obremenjuje centralo z delom in odgovornostjo, ki je ne more prevzeti. Po treznem premisleku pa ne spada to tudi v njeno področje. V vsakem okraju je gotovo nekaj gospodarsko izvežbanih tovarišev, ki bodo prevzeli to delo in ga izvedli. Pač pa se drži uradniška organizacija strogo principa, da je član „Samopomoči“ lahko le organizirano uradništvo in naj bo potem član učit. ali splošne uradn. organizacije. Na okrajnih društvih je torej leželo, da se organizirajo tudi v tem oziru. V glavnem odboru „Samopomoči“ je kot zastopnik učiteljstva Andrej Škulj, učitelj na II. m. š. v Ljubljani, ki bo gotovo radevolje dal potrebne informacije, če se naj družva obrnejo.

Uredn.

— Za uradništvo znižane cene v dramskem gledališču. Predstave so vsak četrtek, cene za 50 % nižje. Kdor se zanima, naj se oglasi vsak torek od 8. do 12. ure in od 5. do 7. ure v pisarni Društva zasebnih uradnikov, Gosposvetska cesta 12/II.

— Poziv! Abiturijenti učiteljskih in absolventi počitniškega tečaja ali pa učitelji-begunci, ki še nimajo učiteljskih služb, naj se nemudoma zglašijo na višem šolskem svetu v Ljubljani. Predsednik: Vadnjak.

— Slovenska šolska Matca. Vsled tiskarske stavke se je tisk publikacij najbrže za dva meseca zakasnil. Mislili smo,